

УДК 338.439:338.24.001

DOI: 10.18524/2413-9998/2018.3(40).148384

Т. І. Єгорова-Гудкова,

кандидат економічних наук, доцент,
кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна
e-mail: tatiana_yeg@meta.ua

А. С. Кригін,

аспірант кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна
e-mail: atn2@meta.ua

М. В. Бойко,

аспірант кафедри управління фінансово-економічною безпекою
інституту менеджменту безпеки
Університет економіки і права «Крок»,
вул. Табірна, 30-32, Київ, 03113, Україна
e-mail: tatiana_yeg@meta.ua

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ВПЛИВ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ФАКТОРІВ ТА ПРИОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена вирішенню теоретичних та методологічних проблем і практичних питань щодо удосконалювання управління системою економічної безпеки держави. Обґрунтовано склад системи фундаментальних факторів, що впливають на рівень стану економічної безпеки, а також необхідність доповнення сукупності індикаторів рівня економічної безпеки для забезпечення системної характеристики стану економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, інваріанти та варіації, гармонізація систем, золотий перетин, фрактальність, індикатори, погрози, антикризова політика, модель економічного росту, реальний сектор економіки.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Утримання конкурентоспроможності економіки країни та створення умов рівноцінної взаємодії в системі глобальної конкуренції вимагає розробки стратегії економічного росту та її дотримання. Міжнародний Економічний форум 2017 року визначив 83 місце України щодо конкурентоздатності економіки серед 140 країн світу, у т.ч. – по макроекономічній стабільності України за-

ймає 131 місце, що свідчить як про поглиблення економічної нерівності держав, так і про зменшення шансів на перехід країни на умови нового технологічного укладу [1]. Нестабільність економічного розвитку країн з трансформаційною економікою зумовлена не тільки низкою чинників внутрішнього походження, але й впливом зовнішніх факторів, що поглиблюються внаслідок розвитку інтеграційних тенденцій, особливо за умов розповсюдження явищ світової кризи. За таких обставин особливої актуальності набуває проблема забезпечення умов економічної безпеки держави, як основи динамічного економічного росту.

Поняття економічної безпеки має альтернативним поняття економічних погроз, до яких безпосередньо відноситься економічна злочинність, що виникає в умовах можливості конкурувати з легальною економікою при виробництві найбільш доходних товарів і послуг та відображає недоліки стану легальної економіки.

По оцінках експертів частка незаконної економічної діяльності на Заході складає від 5-6 відсотків у Канаді, Франції і Норвегії, до 8-17 відсотків у Швеції і США, в Україні, за різними методами оцінки, рівень складає від 35 до 55 відсотків [2].

Приклад західних держав та вітчизняний досвід боротьби з економічною злочинністю свідчить, що лише кримінально-правові заходи є в сучасних умовах недостатніми. Як свідчить фах останніх років розвитку України – порушення принципів економічної безпеки є головним чинником масштабної нестабільності по всіх сферах життя спільноти, макроекономічних колізій і ризиків та соціальних проблем. В період початку формування ринкових відносин мали місце лише обмежені зусилля держави забезпечити умови економічної безпеки, обґрунтувати фундаментальні фактори, що впливають на її рівень та розробити стратегію економічної безпеки країни.

Таким чином, актуальною науковою проблемою, що має глобальне макроекономічне значення для держави є розробка довгострокової стратегії економічної безпеки як складової національної безпеки та бази економічного росту на підставі теоретичного дослідження внутрішніх та зовнішніх фундаментальних факторів, що впливають на рівень економічної безпеки, можливості конкурентоспроможності та динамічного зростання національної економіки, підвищення якості життя населення. Більшість публікацій останнього десятиріччя, що присвячено тематиці економічної безпеки характеризує проблему взагалі та не містить її структурного аналізу як відкритої, складної, нелінійної, емерджентної системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значне місце дослідженню проблеми надається в монографіях, статтях та методичних розробках С. І. Пирожкова, А. І. Сухорукова, С. Л. Воробйова, Т. П. Крупельницької, де вперше наведено системні дослідження проблеми. В наукових працях О. І. Барановського, В. Т. Білоуса, А. І. Буреніна, П. Г. Казначеева, Ю. Г. Лисенко, Я. М. Міркина, В. І. Мунтіяна, Г. І. Пастернак-Тарнаушенко, В. М. Попович, А. Д. Радигіна, А. І. Субетто, Е. В. Семенкової, В. К. Сенчагова, С. К. Харічкова, О. М. Яковлева та інших науковців розглядаються окремі аспекти цього явища у країнах трансформаційної економіки. У наукових трудах В. І. Вернадського, В. І. Вейніка, М. М. Воробйова, М. О. Бердяєва, О. Я. Боднара, І. А. Ільїна, В. І. Коробко А. С. Лосєва, П. Я. Сергієнко, П. А. Сорокіна, Е. М. Сороко, А. П. Стахова та інших науковців наведено фундаментальні гносеологічні та філософські аспекти «Гармонічного Світоіснування», що мають міждисциплінарний характер і є системними щодо дослідження проблеми економічної безпеки.

Важливим є пошук теоретичних узагальнень в області формування стратегії забезпечення економічної безпеки, яки би, на підставі використання категоріального апарату, були би звернені до результатів, що накопичено науковими школами в цій області. Наукова спільнота у своїй більшості не приймає до уваги негативні тенденції розвитку в області забезпечення економічної безпеки в країнах трансформаційної економіки.

Відкритим є питання щодо обґрунтування та аналізу системи фундаментальних факторів, що впливають на можливі сценарії розвитку стану економічної безпеки та обумовлених з цим економічним та політичним вибором суспільства, розробкою моделі державної економіки, моделі економічного росту, гармонізацію традиційних цінностей населення, довгі економічні цикли і др. Не надано відповіді і на питання щодо довгострокової стратегії, макроекономічної політики, антикризової політики, їх пріоритетів та механізму реалізації, що мають забезпечувати підвищення рівня економічної безпеки, зниження макроекономічних ризиків державі і як результат – економічне зростання, соціальну стабільність та реальну незалежність країни. Проблемною залишається і системне висвітлення ролі держави у вирішенні задач забезпечення економічної безпеки.

Теоретичні проблеми, необхідність зміни парадигми підходу ставлення до проблеми та практичних аспектів її системного вивчення та вирі-

шення є над актуальними і визначили мету, основні задачі та напрямки проведення наукового дослідження, а також структуру даної статті.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення фундаментальних факторів та обумовлених ними причинно-наслідкових зв'язків, що впливають на стан економічної безпеки у країні, обґрунтування системи критеріїв, індикаторів та моделі економічної безпеки, в контексті стратегії національної безпеки держави як системи, що діє на принципах самоорганізації.

Для досягнення мети було поставлено наступні завдання:

- 1) розвинути теоретичні погляди на суть явища економічної безпеки як складової системи;
- 2) розвинути теоретичні погляди на суть явища економічної безпеки та форми її проявлення у взаємозв'язку з рухом вартості;
- 3) обґрунтувати структуру та складові економічної безпеки;
- 4) дослідити роль держави, що склалася при забезпеченні економічної безпеки і обґрунтувати необхідні методи регулювання з метою більш активного впливу на формування умов безпечного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека – це здатність і можливість для економіки країни розвиватися в умовах конфліктів, невизначеності, ризиків стосовно умов існуючої дійсності. С точки зору класифікації на зовнішні та внутрішні фактори – необхідний рівень економічної безпеки України можуть забезпечити тільки внутрішні системні фактори, що формують її цілісність і адаптивність до змін.

Задачі створення умов внутрішньої та зовнішньої безпеки країни базуються на її національних інтересах. При цьому, до головних національних інтересів відносять «зовнішньополітичні інтереси держави, зв'язані з забезпеченням його безпеки і цілісності як визначеної соціально-економічної, політичної, національно-історичної і культурної спільності, із захистом економічної і політичної незалежності держави, т.ч. головними є поняття цілісності, незалежності і безпеки. Задача забезпечення необхідного рівня економічної безпеки є багаторівневою. Можна виділити щонайменш три рівні – індивіда, держави і світової економічної системи. Відповідно до умов конкретної країни вона має рівні підприємства (фірми), галузі, регіону країни і таке інше. Поняття погрози економічної безпеки також мають бути структуровані відповідним чином, на:

- погрози економічної безпеки громадян;
- погрози безпеки підсистеми ринку;
- погрози безпеки підсистеми держави.

Таким чином, економічна безпека країни має три складові, що і є суб'єктами системи економічної безпеки. Визначення характеру погроз, що зв'язуються з проблемою економічної безпеки, є ключовим моментом для визначення самого поняття економічної безпеки. Погрози можуть мати різні джерела походження, наприклад, взаємовідносини країн у сфері міжнародних економічних відносин, стихійний вплив світового господарства; внутрішні кризи та диспропорції. Національна економічна безпека перебуває під загрозою тоді, коли зміна зовнішніх економічних параметрів може зруйнувати економічну систему. На сучасному етапі розвитку, ключову проблему національної економічної безпеки України складає збереження господарського комплексу як єдиного цілого в умовах переходу до відкритої моделі економіки. Автори дотримуються точки зору, що найбільший пріоритет має забезпечення цілісності національної господарської системи, починаючи з мікрорівня, і фундаментальні фактори, що впливають на здатність протистояти зовнішнім негативним впливам, є наступними:

- природно-кліматичні;
- рівень екологічності виробництва;
- забезпеченість власними енергетичними ресурсами;
- забезпеченість продуктами харчування та продовольчою сировиною власного виробництва;
- рівень розвитку виробництва та технологій;
- наявність розвинутої транспортної інфраструктури;
- рівень розвиненості фондового ринку;
- рівень епідеміологічного стану;
- рівень доходів населення, золотовалютні резерви й інші параметри рівня якості життя та багатства;
- частка країни у обсязі світової торгівлі;
- рівень спеціалізації та концентрації торгівлі.

Винятковий стан України у світі по групі факторів природного характеру та географічного положення існує на фоні відставання у рівні технологій та обладнання, у рівні якості життя. А саме ці фактори надають можливість гнучкості та адаптивності до змін у зовнішніх умовах. На низькому рівні є як обсяг торгового обігу, так і диверсифікованість зовнішньої торгівлі. Вітчизняний експорт має сировинну спрямованість, а зовнішньоторговельний оборот залежить від країн ближнього зарубіжжя.

Стосовно проблеми забезпечення національної безпеки, слід підкреслити наявність такого явища як «дилема безпеки». Дилема безпеки

можна представити як протиріччя між коротко- і довгостроковими цілями забезпечення безпеки, а також між окремими задачами по її забезпеченню.

Дилема безпеки в Україні є в мінімізації протиріччя між двома задачами:

- 1) інтегруванням у світове господарство;
- 2) створенням свого власного внутрішньо цілісного господарчого комплексу, який засновано на ринкових принципах.

Іншими словами – це протиріччя між зовнішньою і внутрішньою інтеграцією, між зовнішньою і внутрішньою лібералізацією, що є органічно присутнім саме для країни, що переживає перехідний період.

Економічна безпека як властивість економічних процесів забезпечується двома механізмами: самоорганізації і управління. Механізм управління економічною безпекою являє собою цілеспрямований вплив держави і суспільства на розвиток економіки в інтересах підтримки такої її властивості, як безпека. Але він має суб'єктивний характер. Механізм самоорганізації діє завжди і є об'єктивним, іманентно присутнім, але найбільш явним він стає коли в суспільстві існує єдина або близька система цінностей, цілей і інтересів.

Сучасна політика створення умов економічної безпеки має забезпечити баланс або гармонізацію інтересів економічних груп і сил між собою, інститутами влади.

Слід відзначити, що у сучасний час дослідження проблем економічної безпеки здійснюється як з порушенням принципу системності, так і практично з ігноруванням принципів наукової доктрини загальної числової «Гармонії Світоіснування» або «природоподібності». Ігнорування принципів математики при дослідженні проблем та задач на макроекономічному рівні має наслідком неврахування загальних математичних констант і «самоплануванням» макроекономічних диспропорцій та погроз стану економічної безпеки на вищому рівні управління. З необхідності дотримання принципу Гармонії логічно слідкує і наступне: пріоритетність відповідності стратегії економічної безпеки принципам концепції ноосферизму, автором якої є академік В. І. Вернадський [3]. З даною концепцією перехрещується і концепція енерговартості, автором якої є професор О. І. Субетто, що передбачає необхідність врахування енергетичної складової як якості, що має будь-який товар чи послуга, разом з вартістю та користувальною вартістю [4].

Іншими словами, економічні відносини повинні бути піднятими па якісно інший рівень як важливий елемент політики в сфері забезпечен-

ня економічної безпеки та підґрунтя впровадження стратегії економічного росту за умови дотримання принципів «природоподібності». Таким чином, економічна безпека це здатність економіки забезпечувати ефективне задоволення суспільних потреб на національному і міжнародному рівнях; вона являє собою сукупність внутрішніх і зовнішніх умов, що є сприятливими для динамічного зростання національної економіки, її здатності задовольняти потреби суспільства, держави, індивіда, забезпечувати конкурентоздатність на зовнішніх і внутрішніх ринках як необхідна складова гармонічного існування загальної економічної системи.

Економічна безпека має забезпечувати структурно-функціональну відповідність та направлений розвиток держави як системи що самоорганізуються відповідно теорії гармонізації систем [5]. Такою системою є система з найбільшою свободою усіх її складових і при розробці економічної політики та стратегії економічного розвитку взагалі та стратегії забезпечення економічної безпеки держави як складової складної системи слід диференціювати: що має бути незмінним але може коректуватись (інваріанти), а що слід змінювати (варіації) [4; 5; 6]. Із цього логічно слідує необхідність зміни парадигми ставлення до питань теоретичного обґрунтування та практичного впровадження заходів щодо забезпечення стану економічної безпеки як інваріанти існування держави як гармонічної системи.

Закономірності формування і розвитку умов економічної безпеки можуть бути розкриті через систему фундаментальних факторів та погроз економічної безпеки та через їх сполучення. Економічна безпека є комплексним явищем та має складну структуру та різноманітні прояви на етапі свого формування, відтворення та вдосконалення. Ви́вчення і дослідження цього явища та процесів, що мають місце при її формуванні визначають необхідність розробки принципів формування статистично достовірних систем показників, що ха-рактеризують складні економічні явища.

Створення умов економічної безпеки має різні наслідки щодо масштабу об'єктів. З точки зору обсягів і темпів росту реального та фіктивного секторів економіки, а також рівня погроз економічної безпеки слід підкреслити складність погроз з боку порушень умов прозорості стосунків при здійсненні операцій на фондовому ринку, особливо на ринку цінних паперів та їх похідних.

Система індикаторів економічної безпеки має бути доповнена на підставі внесення наступних індикаторів таких як:

- 1) рівень екологічної безпеки;
- 2) рівень продовольчої безпеки;
- 3) рівень співвідношення обсягу приватної власності до обсягу державної власності у загальному обсязі власності у державі;
- 4) рівень доданої вартості у ВВП;
- 5) енергетична рентабельність виробництва у державі;
- 6) вік та рівень зносу основних засобів у державі;
- 7) рівень бюджетної безпеки (у розрізі двох складових: рівень ефективності збору податків податковими органами та рівень ефективності збору надходжень з боку органів митного контролю);
- 8) рівень гармонізації інтересів громадян (у розрізі двох складових: рівень співвідношення реальних надходжень різних соціальних груп у суспільстві та рівень концентрації власності у різних соціальних груп);
- 9) рівень епідеміологічної безпеки (у розрізі двох складових: рівень захворювання на СНІД та ВІЛ, рівень захворювання на туберкульоз – обидві складові є обумовленими специфікою стану даних захворювань на Україні та негативно впливають на рівень демографічної безпеки, рівень забезпечення трудовими ресурсами, та рівень витрат бюджету на охорону здоров'я населення). Погіршення вищеозначеної ситуації створює погрозу виникнення кризи нового типу, що можлива в разі негативних змін стану продовольчої безпеки з яким корелюють показники розповсюдження ВІЛ/СНІД, туберкульозу та соціальної безпеки.

Автори прийшли до висновку, що з точки зору теорії самоорганізації складних систем до якої віднесено систему економічної безпеки держави, задачі, які мають бути вирішено для забезпечення стану економічної безпеки як інваріанти прогресу системи можна згрупувати на дві групи:

- довгострокові, що потребують змін у свідомості населення та вимагають розробки та впровадження відповідних програм на державному рівні;
- термінові, що можуть здійснюватись на підставі постійного моніторингу стану економічної безпеки у державі, корегуванні управлінських рішень (у разі необхідності) під час впровадження державних програм та проектів та змін законодавчого оточення.

Для здійснення контролю виконання програми необхідно розробити показники і систему оцінки прогресу в досягненні мети. Для забезпечення вимірності мети слід встановити показники, що визначають рух до мети і вказати спосіб і засоби вимірювання цих показників. Індикатори, що існують та пропонуються, повинні відповідати певним крите-

ріям. Автори пропанують використовувати критерії якості, кількості і часу. Відбір показників проводиться в чотири етапи:

- призначення індикаторів;
- якісне вимірювання індикаторів;
- обґрунтування порогового значення індикатора;
- кількісне вимірювання індикаторів.

При розробці програми підвищення рівня економічної безпеки держави необхідно контролювати три складових:

- відповідність індикаторів, що запропоновано щодо конкретної мети;
- однозначне тлумачення всіма учасниками програми суттєвості цих індикаторів;
- прогрес в досягненні мети (або навпаки).

Процес відбору показників повинен свідчити про те, що розуміється під метою і її реальністю, конкретністю і вимірністю. Розглянемо таблицю 1.

Після того, як були обґрунтовані показники, необхідно визначити джерела інформації і засоби збору даних для моніторингу, що дасть можливість встановити вимірність цих показників при дотриманні умови ефективності витрат на вимірювання.

Також, стан економіки вимагає розробки та обґрунтування моделі економічного росту на підставі врахування фактору економічної безпеки. Фактор економічної безпеки у моделі має розглядатися на рівні двох складових:

По-перше, зовнішні складові, що формуються в умовах відкритої економіки, як наслідок впливу розвинутих країн ринкової економіки та інших країн, що можуть здійснювати процедури трансферу кризи по відношенню до України. Стан розвитку світової економіки та економіки України надали можливість зробити футуристичний прогноз щодо переліку країн, чий фактор може негативно впливати на рівень економічної безпеки України та перспективи економічного росту. З точки зору авторів при обґрунтуванні факторів трансферу кризи слід брати до уваги фактор ЕС, Китаю та США.

Таблиця 1

Вибір індикаторів рівня економічної безпеки держави

Мета	Підвищити рівень стану економічної безпеки держави
Обговорення	Хто братиме участь у розробці? Які можуть бути передбачені заходи? Якого роду індикатори необхідні? Які можна припустити взаємостосунки між партнерами, що мають надавати дані для єдиної інформаційної системи?
Показники	<p>А. Індикатори, що існують:</p> <ul style="list-style-type: none"> – індикатори інвестиційної та інноваційної безпеки; – індикатори фінансової безпеки; – індикатори енергетичної безпеки; – індикатори зовнішньоторговельної безпеки; – індикатори соціальної безпеки; – індикатори демографічної безпеки. <p>Б. Індикатори що запропоновано до впровадження:</p> <ul style="list-style-type: none"> – рівень екологічної безпеки; – рівень продовольчої безпеки; – рівень співвідношення обсягу приватної власності до обсягу державної власності у загальному обсязі власності у державі; – енергетична рентабельність виробництва у державі; – вік та рівень зносу основних засобів у державі; – рівень бюджетної безпеки (у розрізі двох складових: рівень ефективності збору податків податковими органами та рівень ефективності збору надходжень з боку органів митного контролю); – рівень гармонізації інтересів громадян (у розрізі двох складових: рівень співвідношення реальних надходжень різних соціальних груп у суспільстві та рівень концентрації власності у різних соціальних груп); – рівень епідеміологічної безпеки (у розрізі двох складових: рівень захворювання на СНІД та ВІЛ, рівень захворювання на туберкульоз)
Коректування мети	Підвищити рівень стану економічної безпеки держави на підставі змін зовнішніх та внутрішніх умов розвитку держави

Джерело: розроблено авторами.

Після того, як були обґрунтовані показники, необхідно визначити джерела інформації і засоби збору даних для моніторингу, що дасть можливість встановити вимірність цих показників при дотриманні умов ефективності витрат на вимірювання.

Також, стан економіки вимагає розробки та обґрунтування моделі економічного росту на підставі врахування фактору економічної безпеки. Фактор економічної безпеки у моделі має розглядатися на рівні двох складових:

По-перше, зовнішні складові, що формуються в умовах відкритої економіки, як наслідок впливу розвинутих країн ринкової економіки та інших країн, що можуть здійснювати процедури трансферу кризи по відношенню до України. Стан розвитку світової економіки та економіки України надали можливість зробити футуристичний прогноз щодо переліку країн, чий фактор може негативно впливати на рівень економічної безпеки України та перспективи економічного росту. З точки зору авторів при обґрунтуванні факторів трансферу кризи слід брати до уваги фактор ЕС, Китаю та США.

По-друге, внутрішні складові, що формуються під впливом:

- співвідношення частки приватної та державної власності у загальному обсязі власності держави;
- співвідношення долі доданої вартості у продукції власного виробництва,
- співвідношення темпів зростання реального та фіктивного сектору економіки;
- обґрунтування порогових значень індикаторів економічної безпеки на підставі використання загальних математичних констант.

Висновки та пропозиції. Складні трансформаційні процеси, які мають місце в Україні, визначили низку проблем теоретичного і практичного характеру, що вимагають першочергового вирішення. Перехід до умов відкритої економіки та ринкових відносин відбувається в умовах відсутності єдиних науково-методологічних основ щодо структурного: варіаційно-інваріантного аналізу такої складної системи, як система економічних відносин. Технології прийняття управлінських рішень, які раніше використовувалися вимагають як мінімум адаптації до ринкових умов, а як максимум – повного перегляду.

Економічна безпека має забезпечувати структурно-функціональну відповідність та направлений розвиток держави як системи що самоорганізується відповідно варіаційно-інваріантної структури [4; 5; 6; 10; 12]. При розробці економічної політики та стратегії економічного розвитку взагалі та стратегії забезпечення економічної безпеки держави як складової складної системи слід диференціювати: що має бути незмінним але може коректуватись – інваріанта, а що слід змінювати для забезпечення дотримання принципу самоорганізації – варіація.

Структурна гармонія економічних систем є логічною складовою структурної гармонії систем природи і має бути підпорядкована математичному закону золотого перетину при дослідженні економічних явищ.

Одним з актуальних питань теорії економічної безпеки і практики її використання є діагностика стану економічної безпеки на підставі розробки та впровадження в практику системи індикаторів економічної безпеки, що має забезпечити створення методологічної і методичної основ для виміру, оцінки стану, ефективності забезпечення і розвитку умов економічної безпеки. Стан економічної безпеки та масштабність тінізації економіки в Україні свідчать про необхідність вживання радикальних заходів щодо підвищення рівня та мінімізації погроз економічної безпеки.

Відсутність єдиного методологічного підходу до методичних прийомів вивчення питань економічної безпеки і фундаментальних факторів, що впливають на її стан по різних рівнях економічних стосунків, від домогосподарств та фірм і до рівня держави визначили необхідність розробки автором відповідних теоретичних і методичних питань. Необхідне розширення системи індикаторів. Наведено перелік індикаторів з їх пороговими значеннями, що дозволять найбільш повно аналізувати стан економічної безпеки держави та його динаміку.

Вимагає подальшого розвитку гіпотеза про фрактальність структури економічних систем та необхідність зміни парадигми ставлення до питань теоретичного обґрунтування та практичного впровадження заходів щодо забезпечення стану економічної безпеки як інваріанта існування держави як системи, яку можна спроектувати на принципах самоорганізації [12]. Прогресивні зміни стану держави взагалі можуть бути досягнуті шляхом коректування інваріант.

Найбільш доцільним з точки зору авторів є використання принципів «природоподібного» або біогенетичного управління та екофізики, що формують нову теоретичну та методологічну базу сучасних управління та економічної теорії.

Список використаної літератури

1. Украина поднялась в рейтинге конкурентоспособности. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://korrespondent.net/business/economics/4022835-ukraina-podnialas-v-reitynhe-konkurentosposobnosti> (дата 08.09.2018). – Назва з екрану.
2. Серая зона: 5 мифов украинской теневой экономики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://project.liga.net/projects/shadow_economy. (дата 08.09.2018). – Назва з екрану.
3. Пригожин И. Время, хаос, квант. К решению парадокса времени / И. Пригожин, И. Стенгерс. – Москва, 2000. – 240 с.

4. Хиценко В. Е. Несколько шагов к новой системной методологии. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.certicom.kiev.ua/hitzenko.html> (дата 08.09.2018). – Название с экрана.
5. Сороко Э. М. Золотые сечения, процессы самоорганизации и эволюции систем: Введение в общую теорию гармонии систем / Э. М. Сороко ; Изд 4-е. – Москва : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 264 с.
6. Бондаренко В. М. Мироззренческий подход к выработке предложений по развитию новой экономики, основанной на развитии несырьевого производства, современных технологиях и реализации человеческого потенциала / В. М. Бондаренко // Интеграл. – 2014. – № 2. – 3 (75). – С. 13-17.
7. Бондаренко В. М. Бескризисное развитие: Миф или реальность? / В. М. Бондаренко ; Изд. 2-е, перераб. и доп. – Москва : ЛЕНАНД, 2014. – 304 с.
8. Хакен Г. Информация и самоорганизация. Макроскопический поход к сложным системам / Г. Хакен. – Москва : КомКнига, 2005. – 248 с
9. Пригожин И. Конец неопределенности. Время, хаос и новые законы природы / И. Пригожин. – Ижевск : НИЦ «Регулярная и хаотическая динамика», 2001. – 181 с.
10. Харитонов А. С. Структурное описание сложных систем // А. С. Харитонов // Прикладная физика. – №1. – 2007. – С. 5-10.
11. Сидак В. С. Возможности применения ценологического подхода при проектировании системы экономической безопасности государства / В. С. Сидак, Т. И. Егорова-Гудкова, А. В. Карабанов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ekonomika.by/downloads/National_economy_Minsk_December_13_2013.pdf (дата 08.09.2018). – Название с экрана.
12. Yegorova-Gudkova T. Projecting of steady complexity economic systems on self-organizing principles as a component of anti-crisis strategy / T. Yegorova-Gudkova // Abstract of 2012 International Conference on Trends and Cycles in Global Dynamics and Perspectives of World Development, October 13–15, 2012, Chengdu, China. – 2012. – Pp. 40-41.

Стаття надійшла 12.09.2018 р.

Т. И. Егорова-Гудкова,

кандидат экономических наук, доцент,
кафедры маркетинга и бизнес-администрирования,
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина
e-mail: tatiana_yeg@meta.ua

А. С. Крыгин,

аспирант кафедры маркетинга и бизнес-администрирования,
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,

Французский бульвар, 24/26, г. Одесса, 65058, Украина
e-mail: atn2@meta.ua

М. В. Бойко,

аспирант кафедры управления экономической безопасностью,
Университет экономики и права «Крок»,
ул. Лагерная 30-32, Киев, 03113, Украина
e-mail: tatiana_yeg@meta.ua

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ГОСУДАРСТВА: ВЛИЯНИЕ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ И ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ

Статья посвящена решению теоретических и методологических проблем и практических вопросов дальнейшего совершенствования управления системой экономической безопасности государства. Обоснован состав системы фундаментальных факторов, влияющих на уровень состояния экономической безопасности и необходимость дополнения совокупности индикаторов уровня экономической безопасности для обеспечения системной характеристики состояния экономической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, инварианты и вариации, гармонизация систем, золотое сечение, фрактальность, индикаторы, угрозы, анти-кризисная политика, модель экономического роста, реальный сектор экономики.

T. I. Yegorova-Gudkova,

candidate of economics, docent,
associate professor of Department of marketing
and business administration
of Odessa I. I. Mechnikov National University,
24/26, Frantsuzkiy av., Odessa, 65058, Ukraine
e-mail: tatiana_yeg@meta.ua

A. S. Krygin,

post-graduate student
of Department of marketing
and business administration
of Odessa I. I. Mechnikov National University,
24/26, Frantsuzkiy av., Odessa, 65058, Ukraine
e-mail: atn2@meta.ua

M.V. Boyko,

post-graduate student
of Department of management of economic security

University of Economic and Law,
Lagera st. 30-32, Kyiv, 03113, Ukraine
e-mail: tatiana_yeg@meta.ua

STATE ECONOMIC SECURITY: INFLUENCE OF FUNDAMENTAL FACTORS AND PRIORITIES OF DEVELOPMENT

The article is devoted to decision of theoretical and methodological problems and practical questions of further management development by the system of state economic security. Composition of system of fundamental factors influencing on the level of the state economic security and necessity of addition of totality of indicators of economic strength security for providing of system description of the state of economic security is argued.

Key words: economic security, invariants and variations, harmonization of systems, gold section, fractal, indicators, threats, anti-crisis policy, model of economic growth, real sector of economy.

References

1. Ukraina podnialas v reitinge konkurentosposobnosti [Ukraine has risen in rating of competitiveness]. Retrieved from <https://korrespondent.net/business/economics/4022835-ukrayna-podnialas-v-reitynhe-konkurentosposobnosty> [in Russian].
2. Seraia zona: 5 mifov ukrainiskoi tenevoi ekonomiki [Grey zone: 5 myths of Ukrainian underground economy]. Retrieved from http://project.liga.net/projects/shadow_economy. [in Russian].
3. Prigozhin, I. & Stengers, I. (2000). Vremia, khaos, kvant. K resheniiu paradoksa vremeni [Time, chaos, quantum. About solving the time paradox]. Moskva. [in Russian].
4. Khitsenko, V. E. Neskolko shagov k novoi sistemnoi metodologii [Some steps towards new systemic methodology]. Retrieved from <http://www.cer-ticom.kiev.ua/hitzenko.html> [in Russian].
5. Soroko, E. M. (2012). Zolotyie secheniia, protsessi samoorganizatsii i evolutsii sistem: Vvedenie v obschuiu teoriuu garmonii sistem [Golden ratio, processes of self-organization and system's evolution: Introduction to the general theory of system's harmony]. Moskva : Knizhnyi dom «LIBRO-KOM». [in Russian].
6. Bondarenko, V. M. (2014). Mirovozzrencheskii podkhod k vyrabotke predlozhenii po razvitiuu novoi ekonomiki, osnovannoi na razvitiu nesnyrevogo proizvodstva, sovremennykh tehnologiiakh i realizatsii chelovecheskogo potentsiala [Philosophical approach to working-out solutions of new economy development, based on the development of non-raw-materials production, modern technologies and human potential realization]. *Integral*. – *Integral*, 2, 3 (75), pp. 13-17. [in Russian].

7. Bondarenko, V. M. (2014). Beskrizisnoe razvitie: Mif ili realnost? [Development free from crisis. Is it meth or reality?]. Moskva : LENAND. [in Russian].
8. Haken, G. (2005). Informatsiia i samoorganizatsiia. Makroskopicheski podkhod k slozhnym sistemam [Information or self-organization. Macro approach to the complex systems]. Moskva : KomKniga. [in Russian].
9. Prigozhin, I. (2001). Konets neopredelennosti. Vremia, khaos i novye zakony prirody [The end of uncertainty. Time, chaos and new laws of the nature]. Izhevsk : NITS «Reguliarnaia i khaoticheskaia dinamika». [in Russian].
10. Kharitonov, A. S. (2007). Strukturnoe opisanie slozhnykh sistem [Cultural description of complex systems]. *Prikladnaia fizika. – Applied physics*, 1, pp. 5-10. [in Russian].
11. Sidak, V. S. Egorova-Gudkova, T. I. & Karabanov, A. V. (2013). Vozmozhnosti primeniia tseologicheskogo podkhoda pri proektirovanii sistemy ekonomicheskoi bezopasnosti gosudarstva [Opportunities of use of value approach to systems engineering of state economic safety]. Retrieved from http://ekonomika.by/downloads/National_economy_Minsk_December_13_2013.pdf [in Russian].
12. Yegorova-Gudkova, T. (2012). Projecting of steady complexity economic systems on self-organizing principles as a component of anti-crisis strategy. *Abstract of 2012 International Conference on Trends and Cycles in Global Dynamics and Perspectives of World Development*, October 13–15, 2012, Chengdu, China, pp. 40-41.